

Unger, Josef

Vzpomínka na PhDr. Jiřího Mertu

Archaeologia historica. 2015, vol. 40, iss. 1, pp. 295-298

ISSN 0231-5823 (print); ISSN 2336-4386 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/133837>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

KRONIKA

Vzpomínka na PhDr. Jiřího Merta

Jiří Merta ve stráni nad Josefovským údolím, svém místě nejoblíbenějším. Foto rodinný archiv.

Jiří Merta na modelářských závodech v Medláncích s Albatrosem DIII v barvách rakouského stíhacího esa Godwina Brumowskiho. Modely letadel byly jeho celoživotním koníčkem, postavil jich celkem na 150. Foto rodinný archiv.

Přestože byl Jiří Merta již delší dobu nemocen, zpráva o jeho úmrtí dne 29. ledna 2015 přece jenom jeho známé překvapila. Není snadné se vyrovnat s tím, že se již nikdy nejdeme na výroční schůzi brněnské pobočky Klubu Augusta Sedláčka, kde byl po určitou dobu jednatelem. Byl vždy přátelským účastníkem oněch velmi neformálních schůzí s překotnými informacemi, velikými plány a konzumací nápojů. Již nikdy se nesetkáme na každoročních seminářích „Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami“, které v sedmdesátých letech minulého století při Technickém muzeu v Brně založil. Také se již nikdy nevidíme u zříceniny obřanského hradu, výzkumu divácké vápenky či na zřícenině hradu Bukova. Nezbyvá, než se s tím vyrovnat a přijmout tuto skutečnost jako tečku za plodným životem.

Jiří Merta se narodil v Brně (24. 9. 1938) a na jeho řeči to bylo poznat, protože kromě dobré angličtiny používal němčinu ve formě „brünner Deutsch“, jíž se však s cizinci dobře domluvil. Podobně se domluvil i francouzsky, což bylo důsledkem velkých očekávání po ukončení druhé světové války. Po studiu na slévárenské průmyslovce a slévárenské praxi v První brněnské strojírně přešel do Technického muzea v Brně, kde se teprve rozvinuly jeho odborné a organizační schopnosti. Studium archeologie ukončil v roce 1976 a o dvanáct let později získal i doktorát. Jeho dílem je zavedení industriální archeologie do programu muzea a s tím související bohatá organizační činnost reprezentovaná pravidelnými specializovanými sympozii (Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami, dnes Archeologia technica), archeologickými výzkumy (pevnůstky u Nového hradu, Stará huť u Adamova, Šlakhamr, vápenky u obřanského hradu a další), publikační činnosti (články v *Archaeologia historica*, *Archeologia technica*, *Sborník Technického muzea v Brně*, *Forum Urbes Medii Aevi*, *Vlastivědný věstník moravský*) a tvorbou expozic a výstav (Slévárenství v Moravě, Brněnský průmysl, K pramenům hutnictví a že-

leza a další). Zde je třeba jmenovat podíl na rekonstrukci a zpřístupnění Šlakhamru u Žďáru nad Sázavou (2011) a zvláště vytvoření expozice železářství ve Staré huti u Adamova (1984), která se spolu s okolním Moravským krasem stala jeho místem nejoblíbenějším. Věnoval se také dokumentaci a popularizaci průmyslového architektonického dědictví, a to s kolegy z NPÚ, NTM a ČVUT. Touha po hlubším poznání starých slévárenských a hutnických technologií jej vedla k angažovanosti v experimentálních tavných v malých hutnických pecích, které probíhaly za velikého zájmu veřejnosti právě v areálu Staré huti u Adamova. Své zkušenosti a znalosti uplatnil i v pedagogické praxi, industriální archeologii a dějiny techniky přednášel nejen budoucím archeologům na Masarykově univerzitě v Brně a Slezské univerzitě v Opavě, ale i na Vysokém učení technickém v Brně.

Jiří byl i dobrým kamarádem a přítelem s potřebným politickým nadhledem a smyslem pro humor, což jsme měli možnost poznávat na mnoha konferencích, zasedáních komisí a při dalších příležitostech. Takže Jiří, odpočívej v pokoji (R. I. P.).

V Brně 19. února 2015

Josef Unger

Bibliografie Jiřího Merty

- KRULIŠ, I.–MERTA, J., 1972: Státní technická rezervace Stará huť u Adamova. In: Sborník Technického muzea v Brně 1, 39–47. Brno.
- MERTA, J.–KREPS, M., 1973: Stará huť u Adamova. TMB, Brno. 56 s.
- MERTA, J., 1974: Nález válečkového zámku a klíče na středověké fortifikaci pod Novým hradem u Adamova, VVM XXVI, 165–168.
- MERTA, J.–KONEČNÝ, L., 1976: Zjišťovací průzkum středověkých fortifikací v okolí Nového hradu u Adamova – Eine Erkundung mittelalterlicher Befestigungen in der Umgebung der Burg Nový hrad (Neue Burg) bei Adamov, AH 1, 231–252.
- MERTA, J., 1977: Středověké vápenické pece při Obřanském hradě – Mittelalterliche Kalköfen bei Burg Obřany, AH 2, 139–246.
- MERTA, J., 1978: Výroba železa v českých zemích v období vrcholného středověku. In: Sborník Technického muzea v Brně 2, 88–108. Brno.
- MERTA, J., 1978: Slévárenské formy doby bronzové. In: Sborník Technického muzea v Brně 2, 144–152. Brno.
- MERTA, J.–STRÁNSKÝ, K., 1978: Litinové výrobky bývalé lichtenštejnské huti v Josefském údolí. In: Sborník Technického muzea 2, 218–223. Brno.
- MERTA, J., 1980: Průmyslová archeologie. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 1, 3–8. Brno.
- MERTA, J., 1980: Státní technická památka Stará huť u Adamova. In: Sborník Technického muzea v Brně 3, 52–62. Brno.
- MERTA, J., 1980: Středověká vápenka severně od kóty Šumbera, katastr Kanice, okr. Brno-venkov. In: Sborník Technického muzea v Brně 3, 96–116. Brno.
- MERTA, J., 1980: Výzkumy vápenických pecí. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 1, 30–55. Brno.
- CÍSAŘ, J.–MERTA, J., 1980: K technické památce kamnářské dílny v Novém Veselí, okr. Žďár nad Sázavou. In: Sborník Technického muzea v Brně 3, 116–120. Brno.
- KONEČNÝ, L.–MERTA, J., 1980: Teplovzdušná topeniště na Moravě. In: Sborník Technického muzea v Brně 3, 121–127. Brno.
- KONEČNÝ, L.–MERTA, J., 1980: Pokračování průzkumu středověkých opevnění kolem Nového hradu u Adamova – Die Fortsetzung Erkundungen mittelalterlicher Befestigungen um Nový hrad bei Adamov, AH 5, 305–319.
- MERTA, J.–STRÁNSKÝ, K., 1980: Nález struskové hroudy z Obřanského hradu. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 1, 134–136. Brno.
- MERTA, J., 1982: Zpráva o výzkumu hamru na Bílém potoce. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 2, 93–100. Brno.
- MERTA, J., 1984: Zaniklé zlaté doly u Hor. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 3, 19–22. Brno.

- MERTA, J., 1984: Vápenické pece v Košově žlebu. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 3, 99–101. Brno.
- MERTA, J., 1984: Výzkum tavicí pece v údolí Stříbrnice. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 3, 108–109. Brno.
- MERTA, J., 1987: Železářská pec z Lažánek u Veverské Bitýšky. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 4, 135–139. Brno.
- MERTA, J., 1988: Objekt Šlakhamr a jeho místo v železářství na Žďársku. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 5, 95–99. Brno.
- STRÁNSKÝ, K.–MERTA, J., 1988: Dřevouhelná vysoká pec v Ořechově u Křižanova. In: Sborník zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 5, 119–129. Brno.
- JAROŠ, J.–MERTA, J.–ZEMÁNKOVÁ, N., 1992: Katalog technických objektů, *Archeologia technica* 7, 88–102.
- MERTA, J., 1994: K dolování železné rudy na Tišnovsku, *Archeologia technica* 9, 8–10.
- MERTA, J., 1994: Zaniklá sklárna ve Sklené, *Archeologia technica* 9, 45–49.
- MERTA, J., 1995: Výzkum středověké cihelny. In: Sborník Technického muzea v Brně 7, 64–66. Brno.
- MERTA, J., 1996: Středověká cihlářská pec z Brna, *Archeologia technica* 10, 103–109.
- STRÁNSKÝ, K.–MERTA, J.–REK, A., 1996: Pracoval v osadě Dlouhý u Trhové Kamenice železářský hamr s kusovou pecí, nebo dřevouhelná vysoká pec?, *Archeologia technica* 10, 78–81.
- MERTA, J., 1997: Lokality z jihozápadní Moravy. In: *Das Prähistorische Gold in Bayern, Böhmen und Mähren. Památky archeologické – Supplementum* 7. Praha.
- MERTA, J., 2000: Obřanský hrad a vápenky. In: *Hády u Brna*, 26–28. Brno.
- MERTA, J.–MERTA, D., 2000: Archeologický výzkum raněstředověké železářské huti v Habrůvecké Bučíně, *Archeologia technica* 11, 33–42.
- MERTA, J.–STRÁNSKÝ, K.–SOUCHOPOVÁ, V. A., 2000: Rekonstrukce pochodů přímé výroby železa z rud, *Archeologia technica* 11, 12–21.
- MERTA, D.–MERTA, J., 2001: Středověká cihelna v Brně „Na lečič“ – *Mittelalterliche Ziegelei in Brno (Brünn) „Na lečič“*, *AH* 26, 221–226.
- STRÁNSKÝ, K.–MERTA, J.–REK, A., 2001: Kde stával nejstarší hamr na Adamovsku, *Slévárenství* 10, 647–651.
- MERTA, J., 2002: Průmyslová archeologie. In: *Fórum architektury a stavitelství*, 34–35. Praha.
- MERTA, J., 2002: Das Technische Museum Brünn und das Industrielle Erbe in Südmähren. In: *Industriekultur* 2, 22–23. Düsseldorf.
- SOUCHOPOVÁ, V.–MERTA, J.–MERTA, O., 2002: II. etapa projektu Evropské cesty železa v Moravském krasu. Integrovaný projekt mikroregionu Moravský kras, *Archeologia technica* 13, 75–82.
- STRÁNSKÝ, K.–MERTA, J.–REK, A., 2002: Rozbory strusek od Starého hamru v Josefovském údolí, *Archeologia technica* 13, 52–56.
- MERTA, J., 2003: Technické muzeum v Brně a technické památky ve správě muzea, *Stavební listy* 3–4, 38–39.
- MERTA, J., 2003: Vápenictví v Moravském krasu, *ZPP* 6, 429–432.
- SOUCHOPOVÁ, V.–MERTA, J.–BARÁK, M., 2003: Experimentální tavby železa v Technickém muzeu v Brně, (Re)konstrukce a experiment v archeologii 4, 89–96.
- SOUCHOPOVÁ, V.–MERTA, J.–TRUHLÁŘ, J.–BALÁK, I.–ŠTEFKA, L., 2003: Cesta železa Moravským krasem, 123. Blansko.
- MERTA, J., 2001–2004: Spoluautorství v publikacích řady Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl – oborové úvod, A–G; II. díl – H–O; III. díl – P–S; IV. díl – Š–Ž. Praha.
- MERTA, J., 2004: Místní dráha Brno-Líšeň, *Stavební listy* 3–4, 46–47.
- MERTA, J., 2004: Stará huť u Adamova. In: *Technical monuments of the Visegrád Countries*, 208–215. Miskolc.
- MERTA, J., 2004: Tavba v železářské peci keltsko-římského typu, *Z dějin hutnictví* 37, 21–26.
- MERTA, J.–BUCHAL, A.–STRÁNSKÝ, K., 2004: Železářská struska z etruské lokality Populonie, *Archeologia technica* 15, 7–11.
- HOŠEK, J.–MERTA, J.–MALÝ, K., 2004: Metalurgický rozbor nože ze svárkového železa (experimentální tavba Josefův 2002), *Archeologia technica* 15, 12–21.
- STRÁNSKÝ, K.–MERTA, J.–BUCHAL, A., 2004: Důlní a hutnická činnost v údolí potoka Stříbrnice, *Archeologia technica* 15, 31–35.
- MERTA, J., 2005: Den muzeí v Josefovském údolí, *Slévárenství* 7–8, 361–362.
- MERTA, J., 2005: Experimentální tavby v replikách železářských pecí ve dnech 16.–17. září 2005 ve Staré huti u Adamova, *Slévárenství* 11–12, 571–572.

- MERTA, J.–STRÁNSKÝ, K., 2005: Tavba v peci galořímského typu, experiment v replice pece typu Les Martys, *Archeologia technica* 16, 48–53.
- MERTA, J., 2006: Experimentální tavby železa v Technickém muzeu v Brně. In: *Nožířské listy* 9, s. 4–7. Brno.
- MERTA, J., 2006: Torzo vodního díla Cacovického mlýna na předměstí Brna, *Stavební listy* 4, 18–19.
- MERTA, J.–JORDÁNKOVÁ, H.–MERTA, D.–MERTA, O.–RYBNÍČEK, M., 2006: Torzo vodního díla Cacovického mlýna na předměstí města Brna, *Archeologia technica* 17, 75–84.
- MERTA, J., 2007: Tradice železářství v Moravském krasu. In: *Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech, Tradice a současnost železářské výroby V.*, suppl. *Historie* 12, 161–171. Rokycany.
- MERTA, J.–HOŠEK, J.–MACHAČ, K., 2007: Železářská houba ze zaniklé středověké osady Polom (okr. Blansko), *Archeologia technica* 18, 37–44.
- MERTA, J.–JANOVÁ, D.–STRÁNSKÝ, K., 2007: Analýza železného předmětu z lokality Melice – předhradí, *Archeologia technica* 18, 32–36.
- MERTA, J., 2008: Evropská cesta železa Moravským krasem. In: *Průmyslové dědictví – Industrial Heritage. Sborník příspěvků z mezinárodního bienále Industriální stopy*, ČVUT, 192–195. Praha.
- MERTA, J., 2008: Historie, industriální archeologie, věda a technika v Technickém muzeu v Brně. In: *IX. sjezd českých historiků*, sv. II., 427–432. Brno – Pardubice – Praha – Ústí nad Labem.
- MERTA, J., 2008: Setkání v Josefovském údolí v Moravském krasu – 13. až 17. května 2008, *Slévárenství* 5–6, 316–317.
- MERTA, J., 2009: Prachové mlýny v Josefovském údolí, *Archeologia technica* 20, 142–148.
- MERTA, J., 2009: Záchrana technického dědictví, *Realit* 1, 58–59.
- BARÁK, M.–MERTA, J.–MERTA, O.–GRYCOVÁ, L., 2010: Experimentální tavby železa ve Staré huti u Adamova v sezónách 2008 a 2009, *Archeologia technica* 21, 5–24.
- HOŠEK, J.–MERTA, J.–BARÁK, M., 2010: Metalografický rozbor železného polotovaru z tavby v rekonstrukci pece s tenkou hrudí provedené 14. 5. 2008 ve Staré huti u Adamova, *Archeologia technica* 21, 25–30.
- MERTA, J., 2011: Historie využití kovových materiálů. In: *Konzervování a restaurování kovů. Ochrana předmětů kulturního dědictví z kovů a jejich slitin*, 322–356. Brno.
- MERTA, J., 2011: Zásobování města Brna železem v období středověku. In: *Forum Urbes Medii Aevi VI. Surovinová základna a její využití ve středověkém městě*, 184–193. Brno.
- MERTA, D.–MERTA, J., 2011: Vápenická pec u hradu Holštejna, *Archeologia technica* 22, 131–133.
- MERTA, J.–MERTA, O.–SOUCHOPOVÁ, V., 2011: Some aspects of the development of Great Moravian iron metallurgy. In: *The Archaeometallurgy of Iron. Recent Developments in Archaeological and Scientific Research*, 73–86. Praha.
- STRÁNSKÝ, K.–JANOVÁ, D.–STRÁNSKÝ, L.–MERTA, J., 2011: Průzkum těžby olovnato-stříbrných rud v okolí České Bělé na Havlíčkobrodsku, *Archeologia technica* 22, 81–90.
- MERTA, J.–MERTA, O., 2012: The Mining of Iron Ore in the Central Region of the Moravian Karst. In: *7th International Symposium on Archaeological Mining History*, 50–59. Valkenburg aan de Geul – Jihlava.

K osmdesátým narozeninám PhDr. Bořivoje Nechvátala, CSc.

Čas plyne neúprosně a nechce se věřit, že 4. ledna 2015 oslaví Bořivoj Nechvátal, jeden z předních archeologů středověku, který stál do jisté míry u konstituování tohoto oboru v roce 1953, v plné tvůrčí síle své osmdesáté narozeniny. Narodil se v Berlíně jako syn československého diplomata, konzulárního úředníka. Naštěstí mu z dětských let po tom, co se v „Říši“ v těchto letech dělo, nezůstala žádná traumata. Po rozbití druhé republiky 15. března 1939 se celá rodina přestěhovala do Prahy. Zde začal v roce 1941 navštěvovat obecnou školu, později Reálné gymnázium v Praze X – Karlíně, které ukončil maturitou v roce 1953. Snad již křestní jméno Bořivoj po prvním historicky doloženém knížeti Čechů předurčilo další směřování oslavence, když v letech 1953–1958 studoval historii a prehistorii na Filosofické fakultě University Karlovy v Praze a na formování jeho další vědecké orientace se podílely takové osobnosti, jako byli archeologové Jan Filip, Jan Eisner a Rudolf Turek, a při studiu historie František Graus, František Kavka, František Kutnar, Josef Havránek a Josef Polišínský.